

gróf összetört lélekkel, reménytelenül állt meg várának romjai előtt. Nem volt ereje, bátorsága, hogy fölépítse várát és új életet kezdjen a régi romokon. Ekkor jelent meg a régi sas és ragaszkodásával, hűségével megerősítette a gróf lelkét s viszsztatartotta azon a földön, ahol született, ahol élt, s ahol annyi munka várt reá.

Csengjen füllünkbe mondása, amikor rombadőlve látjuk terveinket; „Ha ez a vad madár visszaszállott leégett ősi tanyájába, hát akkor én hogy hagyhatnám el leigázott, elpusztult, imádott hazámat?!“

III. Összefoglalás.

1941. szeptember 4. hete.

Olvasmánytárgyalás.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Harangszó az aradi várban c. olv. tárgyalása.

Nevelési cél: A hazaszeretet és nagy férfiaink iránti hálás kegyelet felkeltése.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. Az előbbi órán tárgyalt olvasmány felújítása.

b) Érdeklődés-keltés. Mi jut eszetekbe, ha ezt halljátok: *Arad?* Milyen nap közeledik? Kikre emlékezünk október 6-án? Kik voltak az aradi vértanúk? Miért emlékezünk meg róluk minden esztendőben? Hol van Arad? Elmehetnénk-e oda most mi, magyarok? Miért nem? Még mindig kié e város? Bizony, gyermekeim, az a város, ahol történelmünk tizenhárom ilyen legendás alakja életét adta a magyar szabadságért, még mindig nem magyar!

b) Célkitűzés. Emlékezzünk meg a mai órán mi is Aradról...

II. *Tárgyalás.* a) Az olvasmány írójának bemutatása. Egy olvasmányt olvasok el most nektek, Rákosi Viktor írta. (Arcképének szemléltetése.) Olvasmánya komor hangulatú s a magyar szabadságért Aradon vértanúhalált halt 13 tábornok emlékezetét eleveníti föl. Rákosi Viktor (1860—1923) újságíró volt és legkitűnőbb, legszemléletesebb víg elbeszélőink egyike. Számtalan víg elbeszélést írt az újságokba (Sipulusz.) Vannak azonban művészi értékű komoly elbeszélései és regényei is. Legnépszerűbbek az Erdély szomorú eloláhosodását tárgyaló regénye, az *Elnémult harangok* és a *Korhadt fakeresztek* című elbeszélésgyűjtemény, mely a szabadságharcból veszi tárgyát.

b) Az olvasmány bemutatása.

Harangszó az aradi várban.

Hideg, ködös februári est. Az aradi Marosparton járkalok. Alattam a folyó nem zúg, nem is folyik csendesen, hanem áll és hallgat. Befagyott. Pihen.

A folyó is elfárad a szakadatlan mozgásban. És számára is elkövetkezik a nyugalom órája, mikor siető hullámai mozdulatlanná dermednek. A fa is azt mondja, mikor ősszel a leveleit lehullatja: most hagyjatok békén, egy pár hónapig nem dolgozom. Csak az ember nem tehet szert, amíg él, igazi pihenésre. Mert mikor alvásra hajtja a fejét, akkor megjelennek az álmok és gyötrik tovább a való élet képeivel.

Lehet, hogy az állatok is meg vannak verve ezzel az álombetegséggel.

Egy jó barátom udvarában láttam egy hatalmas láncos komondort. Rokonszenves kutya volt, jóképű, fényes szőrű, izmos testű. Mikor vendégek jöttek a házhöz, mindig elbújt odujába, mintha röstelte volna, hogy bilincsbe van verve.

Egyszer, mikor arra mentem, kint aludt a napon és álmában boldogan viháncolt, olyanformán, mintha nagyon örülne valaminek. Kérdeztem a gazdáját.

— Hallod ezt a kutyát? Ugyan mit jelent ez nála?

A gazda visszafelelt:

— Talán azt álmodja, hogy szabad.

A kutya felébredt. Ugrott egyet örömeiben a gazdája felé és a lánc nagyot rántott a nyakán. Erre a figyelmeztetésre, hogy rab, szeme láthatólag elkomorult, két fülét búsan lesunyította, fejét leeresztette, s szégyenkezve bekullogott odujába.

...Igy elkalandoztak gondolataim az alvó Maros fölött. Belebámultam a ködbe, mely oly sűrű volt, hogy nem lehetett tíz lépésre látni. Lassan ballagtam odább a rosszul kövezett töltesen. Majd megálltam s átbámultam a tulsó partra, melyből a köd miatt semmit sem lehetett látni. Nem gondoltam semmire, mert fáztam. Azaz mégis... épp a fázás szabta meg gondolataim irányát... eszembe jutott, de jó lesz mindjárt egy csésze forró tea a meleg kályha mellett.

Félig a város felé fordultam, s a sétatér száraz fáin át idepislogó pár világos ablakban gyönyörködtem. Ott már melegszenek.

Ekkor valami visszarántott a víz felé.

Hatalmas rántás volt, mert nem a vállamat, nem a karomat kapta meg, hanem egyenesen a szívembe markolt.

Mi volt az?

A Maros tulsó partjáról, az átláthatatlan ködből *harangszó szállt felém.*

Istenem, mi ez, hogy így belém vág? Miért vágat végig rajtam a vér hatalmas hullámokban? Miért kezd csöndesen

remegni minden izmom? Miért keresi a jobb kéz a süvegemet, hogy lerántsa izzó fejemről?

Imádkozzál! Az aradi várban harangoznak!

Ha hiszel egy Istenben, akkor most rajta, ne késsél, mert ez a harang hozzávezet, mert ez a harangszó hozzátalál innen, erről a földről, mely látta szenvedni és meghalni a vértanúkat.

Igen, ez a föld itta föl a golyótól megöltek véréát, ez a föld hallotta a hóhértól megfojtottak utolsó sóhaját s a komor aradi vár templomának harangja megkondul, hogy az ő emlékezetüket hirdesse a késő, kimerült, talán közömbös nemzedékeknek.

Arad! Te nem a bánat kútfeje vagy, hanem az erő, az önbizalom kiapadhatatlan forrása.

Ránk eresztették a velünk békében együtt élő testvérepeket, ránk tört Ausztria egész hatalma, belénk gázolt a cár százezernyi hada... de még akkor is félték a föltámadástól, még nem tartották meghaltnak a nemzetet... és akkor előbújtak odúikból a bakók, hogy végezzenek a magyarral... Ilyen erős volt ez a nemzet?! És lehet, ha akar! Ez a tanulság. Ez az erőnk.

És az Isten, akinek imáadására a harang szava szólít, csodát tett; a bitó száraz fájából kinyílt a magyar szabadság virága.

Ó, férfiak, de ha ezt elhervadni hagyjátok, akkor a bakó győzött, akkor az aradi harangszó gyalázatunkat hirdeti és arra int, hogy rejtőzzünk el az Isten színe előtt...

c) Az olvasmány által keltett élmények megbeszélése.

d) Milyen tanulságot elevenít föl ez az olvasmány? (Elemlyítés.) Azt, amelyet az 1848—49-i szabadságharc bukása utáni eseményekből meríthetünk; nem reménytelen a magyar jövő, a bitó száraz fájából is kinyílt már egyszer a magyar szabadság virága. Nagy, boldog, szabad lesz ismét Magyarország!

III. Összefoglalás. Az olvasmány gondolatesoportonként való olvastatása és megbeszélése. (Gondolatesoportok: 1. Az író a Maros partján sétál és az álomról elmélkedik; 2. Harangszó száll feléje az aradi várból; 3. Eszébe jutnak a vértanúk és erőt merít szent emlékükből.)

Elvonás: Nem marad örökké csonka Magyarország, bár-hogy megcsonkították is!

Az aradi vértanúk érettem is meghaltak!

Szent nekünk Aradnak minden porszeme!

A hazáért haltak emlékezetéből kell erőt merítenünk nagy munkánkhoz!

OKTÓBER HATODIKÁN.

Arad fölött kerekedik
 Nagy, fekete felleg,
 Őszi szélből, lombhullásból
 Sóhajtások kelnek.
 Feketébe öltözködik
 A Kárpátok orma;
 Tizenhárom hősnek mintha
 Gyászemléke volna —
 A Golgota orma.

Arad felé áldva néz ma
 Minden magyar lélek,
 Akiben a honszerelem
 Mciegsége éled.
 Foszlik a gyász, az ormokon
 Rózsák, lángok nőnek,
 Üzenete száll az égre
 Tizenhárom hősnek;
 Az igazak győznek!

Havas István.

OKTÓBER 6.

A harcmezőn nem kellett sohasem,
 Hogy tizenhárom mind együtt legyen;
 Elég volt egy közülük s bármelyik,
 Hogy úzze ellenségek ezreit,
 De harc után, — örökre folt marad
 Azon, aki győzelmet így arat!
 Az ellenségnek örült vágya támadt,
 Hogy együtt lássa mind a tizenhármat.

És látta! — Látta ott a szent helyen,
 Hol Maros vize folyik csendesen,
 S ha néha árad s a mezőre lép,
 Csak könnyeinket viszi s osztja szét;
 Ott látta őket s most az egyszer — szemben.
 Jól tervezé, nem volt hiba a rendben;
 Előttük nem ellenség, de bakó, —
 Mögöttük nem sereg, hanem bitó.

Igy látta őket s így értette meg,
 Mért voltak ők mind győzhetetlenek;
 Ugy állt mind, glóriával homlokán,
 Mint tizenhárom Krisztus a Golgotán!
 S nem bosszú, nem gúnykacajra várt,
 Ők mosolyogtak, látva a halált!
 S ki azt hívé, egy országot temet,
 Csinált eggyel több örök ünnepet!

Gyászünnep ez? Nem! Akkor volna gyász csak,
 Ha ők hiába haltak volna meg!
 Ha eszme és cél, melyekért csatáztak,
 Sivár homokként inná vérüket.
 De így van-e? Nem néznek-e le ránk?

Dicsőült arccal? kérdvén; mért sirunk?
 Nem él-e újra nemzetünk, hazánk?
 S nem ők szerzék-e, amit ma birunk?

Boruljunk térdre, csókoljuk a földet,
 Hol utoljára álltak s hol ledőltek!
 Lenézve büszkén a gyávák hadára,
 Mely önmagát gyalázza a sárba
 S nem látja, hogy a hóhér kötele
 Korbács lesz s majdan őt verik vele!
 S hogy nem lehet kezében oly vas járom,
 Mit szét ne törne — ez a tizenhárom!

Ifj. Abrányi Kornél.

1941. október 3. hete.

Számolás- és mérés.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A téglalapú hasáb.

Nevelési cél: A gyakorlati életben szükséges számítások elsajátítása.

Szemléltetés: természetben, téglalapú hasáb bemutatása (szétszedhető = a felület szemléltetésére), táblai rajz.

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Számocnkérés. A négyzetes oszlopról tanultak felújítása.

b) Érdeklődés-keltés. Mennyi annak a hasábnak felülete és köbtartalma, amelynek alapélei 36 cm és 27 cm, oldaléle 45 cm?

c) Célkitűzés. Szemléltetés. Milyen hasáb ez? Milyen az alapja? Az ilyen hasábot téglalapalapú hasábnak nevezzük. Beszéljünk ma a téglalapalapú hasábról!

II. Tárgyalás. a) Megfigyelések.

Készítettem két négyzetes oszlopot, melyeknek alapéle 3 cm, oldaléle 12 cm. Helyezd a két oszlopot az oldalélekkel egymás mellé. Figyeljétek meg az így kapott testet és feleljetek a következő kérdésekre:

Mérjétek meg az éleket!

Hány lap határolja a testet és milyenek azok?

Hányfélék a lapok?

Hányfélék nagyságra nézve az élek?

Vannak-e párhuzamos és egymást metsző lapok?

Minden lap hány más lapot metsz és hány lappal párhuzamos?

Milyenek az élszögek? Lapszögek? Testszögek?

Az ilyen testet *téglalapalapú hasábnak* nevezzük.